

Халезова Любов

*Севастопольський інститут банківської справи Української академії
банківської справи Національного банку України*

Філософсько-релігійні погляди

В. Войно-Ясенецького (архієпископа Луки)

Активний процес демократизації сучасного українського суспільства, потужним імпульсом якого стало проголошення Україною державної незалежності, позначений кардинальними змінами в усіх сферах життя, а отже і труднощами перехідного періоду. Однак за всієї складності, він зберігає сталу позитивну динаміку і спрямований на успішне засвоєння як кращих надбань минулого, так і подальший цивілізаційний поступ. У цьому зв'язку надзвичайно важливе місце посідає комплекс питань, пов'язаних з визначенням адекватних орієнтирів духовного розвитку. А ця потреба своєю чергою унеобходнює глибоку рефлексію над духовними надбаннями минулого, що зберігають своє значення дотепер.

Під цим оглядом дослідження філософсько-релігійних поглядів В. Войно-Ясенецького (архієпископа Кримського Луки) є надзвичайно важливим хоча б тому, що разом з актуалізацією творчого доробку цієї непересічної постаті сприятиме кращому вирозумленню на дихотомії співвідношень “релігія – наука”, “дух – душа – тіло”, “віра – розум”, які донедавна розглядалися як антиномічні. Додатковою понукою до вивчення філософсько-релігійних поглядів В. Войно-Ясенецького (архієпископа Кримського Луки) є також пошук інтерес до самої постаті архієпископа Луки, якого 1996 року було канонізовано і прославлено як страдника та мученика за віру.

Відтак, поставивши за мету проаналізувати основні фактори, які вплинули на світоглядне формування В. Войно-Ясенецького, а також дослідити філософсько-релігійні погляди, що знайшли найповніше відображення в науково-богословських трактатах, а також в проповідницькій діяльності видатного святителя, нами було з'ясовано:

– становлення філософсько-релігійних поглядів В. Войно-Ясенецького (архієпископа Луки) відбувалося під виключним впливом його глибокої релігійної свідомості, а також щирої віри, вірність і відданість якій він засвідчив подвижницьким служінням Богові та людям упродовж всього страдницького життя;

– філософсько-релігійні погляди В. Войно-Ясенецького (архієпископа Луки) характеризувалися виразною креаціоністською спрямованістю, обґрунтовуючи яку він тяжів до синтезу наукового, філософського та релігійного знання;

– поєднуючи медичну та архіпастирську діяльність та строго дотримуючись наукових методів дослідження, В. Войно-Ясенецький не тільки обстоював принципову сумісність науки та релігії, а також необхідність їхнього зближення;

– розбіжність релігії і науки становить об'єкт та способи пізнання, з огляду на які наука є раціональним знанням про матеріально суще, тоді як релігія базується на вірі та зорієнтована на етико-інтуїтивне осягнення сфери божественного;

– в підходах до з'ясування взаємозалежності тіла, душі та духу В. Войно-Ясенецький дотримувався православного вчення;

– на окремі положення книги В. Войно-Ясенецького “Дух, душа і тіло” справили вплив наукові досягнення доби, чим власне й може пояснюватися певний відхід вченого-богослова від дихотомічного вчення Православної Церкви про людину як двоєдність тіла та духу;

– віддаючи належне науковим напрацюванням в царині вивчення психіки, В. Войно-Ясенецький був об'єктивно близьким до філософської

концепції А. Бергсона, який вважав, що цілісне пізнання дійсності можливе лише за допомогою емоційно-інтуїтивного осягнення;

– розмежувавши поняття “духовний” і “душевний”, “духовність” і “душевність” В. Войно-Ясенецький розумів під духовністю досягнення особистістю вищої якісної цілісності, її перемогу над душевними та тілесними воліннями;

– обґрунтовуючи важливість земного буття в контексті ввіреної людині свободи вибору, В. Войно-Ясенецький наголошував, що після звільнення від уз тіла, дух продовжуватиме життя вічне й нескінченне та вдосконалюватися в тому напрямку, який обрала людина за життя;

– осмислюючи містико-трансцендентний досвід у найрізноманітніших формах свого вияву (ясновидіння, пророцтва, передчуття, передбачення ...), а також зауважуючи на його безперечній достовірності, В. Войно-Ясенецький вважав чудо не протиприродним, а надприродним феноменом;

– продовжуючи і розвиваючи вітчизняну філософську традицію, В. Войно-Ясенецький вважав серце органом вищого пізнання, що панує над мисленням, вірою та світоглядом, а відтак і над суспільними та політичними прагненнями людини;

– філософсько-релігійні погляди В. Войно-Ясенецького (архієпископа Луки) являють собою цілісний погляд на феномен людського буття в його “вертикальному” вимірі і являють собою органічну частину вітчизняної філософсько-релігійної думки, сенс якої зводиться до кінцевої необхідності духовного вдосконалення людини, а точніше піднесення її смертної душі до рівня безсмертного духу;

– маючи містичний досвід та будучи людиною витонченої духовної культури, В. Войно-Ясенецький відзначався винятковою відповідальністю та вимогливістю, а також тими християнськими чеснотами (скромністю, смиренням, відвагою, мужністю, незламністю...), що дозволяють говорити про нього як людину цілісну особистість за способом думання та чином дій;

– кореспондуючись з православним вченням про людину, інтерпретаційна довільність трактування В. Войно-Ясенецьким взаємозв'язку та взаємозалежності духу, душі та тіла характеризувалася наголошенням смертності душі як окремої іпостасі людини, що, з одного боку, було відхиленням від православного віровчення чи ж його розвитком (доповненням), а з другого боку, відкривало подальші можливості для пояснення психічних розладів та їх лікування В. Войно-Ясенецькому-медикові та архієпископові Луці-святителю і богослову;

– дотримуючись ортодоксальних поглядів як православний ієрарх, В. Войно-Ясенецький приділяв виключну увагу проблемі людини як Божому творінню в контексті її християнського покликання;

– актуалізуючи проблему цілісної свідомості, в якій пріоритет застерігався за духом, В. Войно-Ясенецький солідаризувався з напрацюваннями видатного французького психоаналітика А. Бергсона та значної когорти інших мислителів.

Водночас, аналіз всієї сукупності питань, порушених у науково-релігійній спадщині В. Войно-Ясенецького, дозволив виснувати, що:

– життєва позиція святителя Луки, а поготів та особистісна цілісність, в контексті якої виразник поглядів та їх втілювач являли собою органічну єдність, є співмірними з базовими положеннями сучасної біоетики, особливо з погляду на комплексний підхід хірурга до лікування тіла, духу й душі кожного пацієнта, а також з уваги на актуалізацію ним етичних питань на рівні “лікар – пацієнт”;

– архієпископ Лука як богослов та медик усвідомлював величезну психотерапевтичну силу слова і з успіхом використовував її як цілитель душі та тіла;

– В. Войно-Ясенецького правомірно вважати одним із предтеч появи біоетики, дарма що його діяльність залишалась невідомою для засновників цього нового дисциплінарного утворення;

– прізвище В. Войно-Ясенецького справедливо уособлюється зі зразком того типу віруючого лікаря, який не тільки докладає усіх можливих зусиль для того, щоб хворий одужав, але й, поважаючи хворого як образ і подобу Божу, ставиться до його недуги як до того страждання, якому Господь попустив статися задля блага хворого;

– розглядаючи життя у його вічній перспективі, В. Войно-Ясенецький виходив з того, що, з одного боку, над вічним життям фізична смерть не владна, а з другого боку, усвідомлював, що ставлення до лікування як до зовнішнього засобу не може бути достатньою підставою для справжнього зцілення, й, надаючи неабиякого значення психо-терапевтичним засобам лікування, керувався тим, що хвороба є своєрідним закликком до пошуку правильного життєвого шляху та/чи ж заглиблення в духовне життя;

– провідні ідеї проповідницької діяльності В. Войно-Ясенецького-богослова можуть слугувати базисом сучасної християнської психіатрії і дають цілковиті підстави шанувати в особі архієпископа Кримського Луки не тільки всесвітньо відомого професора медицини, але й оригінального мислителя та визначного релігійного діяча, без урахування доробку якого неможливо дати об'єктивну оцінку становлення й розвитку релігійної філософії упродовж 30 – 50-х років ХХ століття.